

Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur.

NEW SYLLABUS PRESCRIBED FOR

M.A. SANSKRIT

Semester Pattern Scheme of Examination for M.A. in

Sanskrit with NEP-2020 Credit System

(To be implemented from the session 2024-25)

RASHTRASANT TUKADOJI MAHARAJ NAGPUR UNIVERSITY, NAGPUR

M.A. Sanskrit

(Faculty of Humanities)

A) General

1. Semesters I and II will be for M.A. Part I and Semesters III and IV will be for M.A. Part II
2. There will be four major mandatory papers and one elective paper out of three and one mandatory paper based on research methodology / skill based activities / minor and major projects / field visits.
3. Out of four major mandatory papers three papers will be 12 credits (4+4+4=12) and fourth paper will be 2 credits in I, II and III semester.
4. Elective paper will be 4 credits in all semesters.
5. Research methodology paper will be 4 credits in I, II and III semester and 6 credits in IV semester.
6. Out of four major mandatory papers three papers will be 100 marks and fourth paper will be 50 marks.
7. Elective paper will be 100 marks.
8. Research methodology paper will be 100 marks in I, II and III semester and 150 marks in IV semester.
9. In all semesters Out of four major mandatory papers first three major mandatory papers will be of 100 marks, out of which 80 marks will be for University Examination and 20 marks will be for Internal Assessment.
10. In I, II and III semester major mandatory fourth paper will be of 50 marks, out of which 40 marks will be for University Examination and 10 marks will be for Internal Assessment.
11. Elective paper will be 100 marks, out of which 80 marks will be for University Examination and 20 marks will be for Internal Assessment.
12. Minimum passing marks for each paper will be 40 and there will not be separate passing in theory and internal assessment.
13. There will be minimum 90 teaching days in each semester.

B) Pattern of Question Paper

1. There will be 4 units in each paper and short and long questions will be asked from each unit.
2. Duration of examination for each paper will be 3 hours.

C) Internal Assessment:

1. In the Internal Assessment of 20 marks for each paper, 5 marks will be for assignments, 5 marks will be for project, 5 marks will be for group discussion and 5 marks will be for viva.
2. Assignment refers to the questions which depend on the syllabi.
3. Project refers to the research papers on any subject. Students may choose the subject dependent on the syllabi or any other subjects related to Sanskrit literature.

NEP- 2020 अनुसार:

नूतन: पाठ्यक्रम: २०२४-२५ / New syllabus -2024-25

‘एम.ए. संस्कृतम्’ – M.A. SANSKRIT

आहत्य ८८ क्रेडिट - Total 88 Credits

एम.ए. प्रथमवर्षम् ४४ क्रेडिट / M.A. I Year (Total Credits 44)	एम.ए. प्रथमसत्रम् २२ क्रेडिट / M.A. I Semester (Total Credits 22)	एम.ए. द्वितीयसत्रम् २२ क्रेडिट / M.A. II Semester (Total Credits 22)
एम.ए. द्वितीयवर्षम् ४४ क्रेडिट / M.A. II Year (Total Credits 44)	एम.ए. तृतीयसत्रम् २२ क्रेडिट / M.A. III Semester (Total Credits 22)	एम.ए. चतुर्थसत्रम् २२ क्रेडिट/ M.A. IV Semester (Total Credits 22)

RASHTRASANT TUKADOJI MAHARAJ NAGPUR UNIVERSITY NAGPUR

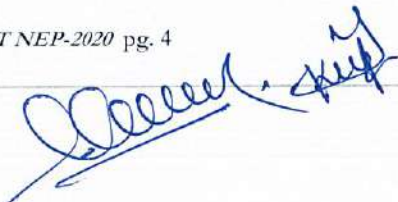
M.A. Sanskrit III Semester

Course	Course Code	Course Name	Credit	Lect. / Week	Marks
Major Mandatory	SANSKRIT-SAHITYASHASTRAM*				
	MSAN-M-3T1SS	संस्कृतनाट्यम्	04	04	80+20
	MSAN-M-3T2 SS	चम्पूकाव्यम्	04	04	80+20
	MSAN-M-3T3 SS	काव्यशास्त्रम् - काव्यप्रकाशः	04	04	80+20
Major Mandatory	BHARATIYA-DARSHANAM*				
	MSAN-M-3T1BD	वेदान्तसारः	04	04	80+20
	MSAN-M-3T2 BD	अर्थसङ्ग्रहः	04	04	80+20
	MSAN-M-3T3 BD	तर्कभाषा	04	04	80+20
Major Mandatory	MSAN-M-3T4	निरुक्तम्	02	02	40+10
Electives (Select Anyone)	MSAN-E-3T5-A	अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्यम्	04	04	80+20
	MSAN-E-3T5-B	स्मृतिग्रन्थाः आचारशास्त्रञ्च	04	04	80+20
	MSAN-E-3T5-C	भाषाविज्ञानम्	04	04	80+20
Research Methodology & Project	SAN-RP-3T6	Research Methodology & Writing Synopsis (Related Project)	04		100

M. A. S. Y. III Semester Total – 22 Credit

IMPORTANT NOTE :-

STUDENTS CAN CHOOSE ONE OF TWO SUBJECTS NAMELY SANSKRIT-SAHITYASHASTRAM AND BHARATIYA-DARSHANAM

M.A. Sanskrit IV Semester

Course	Course Code	Course Name	Credit	Lect. / Week	Marks
Major Mandatory	SANSKRIT-SAHITYASHASTRAM*				
	MSAN-M-4T1SS	नाट्यशास्त्रम्	04	04	80+20
	MSAN-M-4T2SS	शिवभारतम्	04	04	80+20
	MSAN-M-4T3SS	काव्यमीमांसा	04	04	80+20
Major Mandatory	BHARATIYA-DARSHANAM*				
	MSAN-M-4T1BD	योगसूत्रम्	04	04	80+20
	MSAN-M-4T2BD	तत्त्वार्थसूत्रम्	04	04	80+20
	MSAN-M-4T3BD	ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्	04	04	80+20
Electives (Select Anyone)	MSAN-E-4T5-A	संस्कृत समीक्षाशास्त्रम्	04	04	80+20
	MSAN-E-4T5-B	संस्कृत-शास्त्र-परिचयः	04	04	80+20
	MSAN-E-4T5-C	भासनाटकत्रयम्	04	04	80+20
Research Project	MSAN-RP-4T6	Writing a Research Project	06		150

M. A. S. Y. IV Semester Total – 22 Credit

IMPORTANT NOTE :-

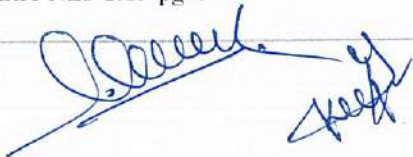
IF THE BRANCH OF SANSKRIT-SAHITYASHASTRAM IS SELECTED IN THE THIRD SEMESTER, THE BRANCH OF SANSKRIT-SAHITYASHASTRAM WILL REMAIN IN THE FOURTH SEMESTER AND IF THE BRANCH OF BHARATIYA-DARSHANAM IS SELECTED, THEN THE BRANCH OF BHARATIYA-DARSHANAM WILL REMAIN IN THE FOURTH SEMESTER.

एम.ए.द्वितीयवर्षम् तृतीयसत्रम् प्रश्नपत्राणि १ तः ६ पर्यन्तानि

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयवर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T1SS		नाट्यम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	महाकवि-भवभूति-विरचितम् उत्तररामचरितम् नाटकम् अङ्काः १, ३, ७ सूक्ष्म-अध्ययनार्थम्	१५
२	महाकवि-भवभूति-विरचितम् उत्तररामचरितम् नाटकम् अङ्काः २, ४, ५, ६ सामान्य-अध्ययनार्थम्	१५
३	महाकवि-विशाखदत्त-विरचितम् मुद्राराक्षसम् नाटकम् अङ्काः १, ३, ७ सूक्ष्म-अध्ययनार्थम्	१५
४	महाकवि-विशाखदत्त-विरचितम् मुद्राराक्षसम् नाटकम् अङ्काः २, ४, ५, ६ सामान्य-अध्ययनार्थम्	१५

• संदर्भग्रंथसूची -

१. उत्तररामचरितम् - मराठीभाषया
२. उत्तररामचरितम् - डॉ. रमाशंकर त्रिपाठी हिन्दीभाषया चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी
३. उत्तररामचरितम् - डॉ. रामअवध पाण्डेय, डॉ. रविनाथ मिश्र आङ्ग्लभाषया विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी
४. उत्तररामचरितम् - डॉ. राकेश शास्त्री हिन्दीभाषया चौखम्बा ओरियण्टलिया, दिल्ली
५. उत्तररामचरितम् - डॉ. ओमवती शर्मा 'उमा' हिन्दीभाषया चौखम्बा ओरियण्टलिया, दिल्ली
६. उत्तररामचरितम् - आचार्य पं. त्रिनाथशर्मा, डॉ. कपिलदेव गिरि, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी
७. संस्कृत साहित्य का इतिहास - लौकिक खण्ड डॉ. प्रीतिप्रभा गोयल जयपुर राजस्थान
८. मुद्राराक्षस - डॉ. सत्यव्रत सिंह चौखम्बा प्रकाशन
९. मुद्राराक्षसम् - गो.के.भट महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई
१०. मुद्राराक्षस - डॉ. राकेश शास्त्री चौखम्बा ओरियण्टलिया, दिल्ली

छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

- प्रश्न २ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयवर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T2SS		चम्पूकाव्यम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	चम्पूकाव्यलक्षणानि - कविवर-त्रिविक्रमभट्ट-विरचिता नलचम्पूः - प्रथमः उच्छवासः	१५
२	कविवर-त्रिविक्रमभट्ट-विरचिता नलचम्पूः - द्वितीयः उच्छवासः	१५
३	कविवर-वेङ्कटाध्वरी-विरचिता विश्वगुणादर्शचम्पूः - वर्णनानि १ तः ८ पर्यन्तम्	१५
४	कविवर-वेङ्कटाध्वरी-विरचिता विश्वगुणादर्शचम्पूः - ९ तः १६ पर्यन्तम्	१५

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी -स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

संदर्भग्रन्थसूची

१. चम्पूकाव्य का आलोचनात्मक एवं ऐतिहासिक अध्ययन - डॉ. छविनाथ त्रिपाठी, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
२. नलचम्पू - पं. श्रीपरमेश्वरदीन पाण्डेय, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन
३. नलचम्पू - डॉ. शशीकुमार सिंह, डॉ. मधुर लता द्विवेदी, युवराज पब्लिकेशन, आग्रा
४. नलचम्पू - डॉ.आचार्य धुरंधर पाण्डेय कर्मयोगी, भारतीय विद्या संस्थान, वाराणसी
५. विश्वगुणादर्शचम्पू - डॉ. ओमवती शर्मा, चौखम्बा ओरियण्टलिया दिल्ली
६. विश्वगुणादर्शचम्पू - प्रो. सुरेन्द्रनाथ शास्त्री, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T3SS		काव्यशास्त्रम् - काव्यप्रकाशः
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	काव्यशास्त्रम् काव्यप्रकाशः उल्लास ४,	१५
२	काव्यशास्त्रम् काव्यप्रकाशः उल्लास ५, ६	१५
३	काव्यशास्त्रम् काव्यप्रकाशः उल्लास ७	१५
४	काव्यशास्त्रम् काव्यप्रकाशः उल्लास ८	१५

संदर्भग्रन्थसूची

१. काव्यप्रकाश - डॉ. सुरेश अग्रवाल, अशोक प्रकाशन, दिल्ली
२. काव्यप्रकाश - डॉ. अनीश मिश्र, शिवालिक प्रकाशन
३. काव्यप्रकाश - आचार्य विश्वेश्वर 'सिद्धान्तशिरोमणि', चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
४. काव्यप्रकाश - भट्टवामनाचार्य रामभट्ट झळकीकर, परिमल पब्लिकेशन प्रा. लि.
५. काव्यप्रकाश - आचार्य श्रीरामगोविन्द शुक्ल, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी
६. काव्यप्रकाश - श्री हरिशंकर शर्मा, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
७. काव्यप्रकाश - डॉ. ज्योत्स्ना मोहन, नाग पब्लिकेशन
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3TIBD		वेदान्तसारः
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	वेदान्ताचार्य-परम्पराः	१५
२	अनुबन्ध-चतुष्टयम्	१५
३	अध्यारोप-अपवादः	१५
४	तत्त्वमसि-जीवन्मुक्तिः	१५

संदर्भग्रन्थसूची

१. सर्वदर्शन संग्रह – वासुदेवशास्त्री अभ्यंकर, पुणे ३ भारतीय दर्शन - वाचस्पती गैरोला, चौखम्बा प्रकाशन, दिल्ली.
२. भारतीय दर्शन - आचार्य बलदेव उपाध्याय, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी.
३. वेदान्तसार – द. वा. जोग, पुणे.
४. कठोपनिषद् शांकरभाष्यसहित – गोरखपुर, गीताप्रेस
५. सर्वदर्शनसंग्रहः - माधवाचार्य, भाण्डारकर प्राच्यविद्या संशोधन मन्दिर, पुणे. ८
वेदान्तसार - डॉ. उमाशङ्कर शर्मा 'ऋषि हिन्दी व्याख्या, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
६. श्रीमन्माधवाचार्यकृतसर्वदर्शनसंग्रहः – चौखम्बासंस्कृतभवनम्, वाराणसी.
७. भारतीयदर्शन - डॉ. वाचस्पतिः गैरोला, लोकभारती प्रकाशनम्, महात्मागांधीमार्गः, इलाहाबाद
८. भारतीय तत्त्वज्ञान - श्रीनिवास :दीक्षितः फडके प्रकाशनम् कोल्हापुरम्
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्ण टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T2 BD		अर्थसङ्ग्रहः
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	मङ्गलाचरणम् –वेदलक्षणविचारः	१५
२	उत्पत्तिविधिः	१५
३	विनियोगविधिः	१५
४	अधिकार-प्रयोगविधिः	१५

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. भारतीयदर्शन - डॉ. वाचस्पतिः गैरोला, लोकभारती प्रकाशनम् , महात्मागांधीमार्गः, इलाहाबाद
 २. भारतीय तत्त्वज्ञान - श्रीनिवास :दीक्षितः फडके प्रकाशनम् कोल्हापुरम्
 ३. अर्थसंग्रहः; वासुदेवशास्त्री अभ्यंकर, पुणे.
 ४. अर्थसंग्रहः; वाचस्पती उपाध्याय चौखंबा ओरियंटलीया, दिल्ली.
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

- प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (द्वितीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (तृतीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
- (चतुर्थः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
- प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T3 BD		तर्कभाषा
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	प्रमाण- लक्षणम् , प्रत्यक्ष-प्रमाणम्	१५
२	अनुमान-प्रमाणम्	१५
३	उपमान-प्रमाणम्	१५
४	प्रामाण्यवाद-प्रमेयम्	१५

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. तर्कभाषा; आचार्य विश्वेश्वर सिद्धान्तशिरोमणि, चौखंबा संस्कृत सिरिस बनारस, १९६७.
 २. तर्कभाषा; केशवमिश्र, साहित्य भण्डार, मेरठ, १९७२.
 ३. तर्कभाषा; सं. डॉ. श्रीनिवासशास्त्री, साहित्य भण्डार, मेरठ, १९९६.
 ४. न्यायसूत्र; महर्षी गौतम, चौखंबा संस्कृत सिरिस बनारस, १९२०.
 ५. प्रमाणमीमांसा, हेमचंद्र सूरि, सिंधी जैन ग्रंथमाला, अहमदाबाद, १९३९.
 ६. प्रमाणसमुच्चय; दिडनाग, मैसूर यूनिवर्सिटी, मैसूर,
 ७. भारतीय दर्शन, बलदेव उपाध्याय, शारदा मंदिर – वाराणसी – २०१६
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णां टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

- प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (द्वितीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (तृतीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
- (चतुर्थः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)
- प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-3T4		निरुक्तम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	निरुक्तम् अध्यायः १	१५
२	निरुक्तम् अध्यायः २	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. महर्षि यास्कप्रणीतं निरुक्तम् - रवीन्द्र अंबादास मुळे, विद्यानंद प्रकाशन, पुणे २०१५
२. निरुक्तम् - डॉ. जमुना पाठक - चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी २०१८
३. यास्कप्रणीतं निरुक्तम् - अनु. संपा. उमाशंकर शर्मा ऋषि, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, २०१६
४. निरुक्तनिर्वचनानि - आ. उदयन मीमांसक - वेदऋषी ट्रस्ट - २०२२

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / पङ्क्तिद्वयं स्पष्टयत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / पङ्क्तिद्वयं स्पष्टयत । (०८)

प्रश्नः ३ (अ) उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (चत्वारः प्रश्नाः) (०८)

[Handwritten signature]

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-3T5(A)		अर्वाचीनसंस्कृतसाहित्यम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	अध्यायाः - २, १०	१५
२	अध्यायाः - ११, १७	१५
३	अध्यायाः - २२, २५	१५
४	अध्यायाः - २७, २८	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. अर्वाचीन संस्कृत साहित्य पं.श्रीधर भास्कर वर्णेकर, प्रकाशक - रतनलाल अगरवाल मॉडर्न बुक स्टोअर, नागपूर
२. अर्वाचीन संस्कृत साहित्य पं.श्रीधर भास्कर वर्णेकर हिंदी अनु. डॉ.लीना रस्तोगी, कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय रामटेक, २०२२
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-3T5 (B)		स्मृतिग्रन्थाः आचारशास्त्रम् च
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	मनुस्मृतिः – द्वितीयोऽध्यायः	१५
२	मनुस्मृतिः – सप्तमोऽध्यायः	१५
३	चारुचर्या – महाकवि क्षेमेन्द्रविरचिता- व्या.देवदत्तशास्त्री-चौखंबा विद्याभवन- वाराणसी	१५
४	षोडश संस्कारपरिचयः	१५

संदर्भग्रन्थसूची –

- १. मनुस्मृतिः मेधातिथिः भाष्यम्, हिन्दीटीका – हरगोविन्दशास्त्री चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी
- २. मनुस्मृतिः सार्थं सभाष्य, सं.स्वामी वरदानन्द भारती, श्रीराधादामोदर प्रतिष्ठान, पुणे
- ३. चारुचर्या – महाकवि क्षेमेन्द्रविरचिता- व्या.देवदत्तशास्त्री, चौखंबा विद्याभवन, वाराणसी
- ४. संस्कारप्रकाशः – गीता प्रेस गोरखपुर
- संस्कारविधिः – स्वामी दयानन्द सरस्वती – वैदिक पुस्तकालय – अजमेर २००७

छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णं टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / श्लोकसमूहद्वयं स्पष्टयत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / श्लोकसमूहद्वयं स्पष्टयत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / श्लोकसमूहद्वयं स्पष्टयत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

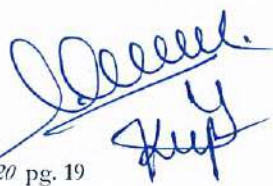
[Handwritten signature]

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत ।

(०८)

प्रश्न: ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-3T5 (C)		भाषाविज्ञानम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यान-संख्या
१	भाषा – स्वरूपं, परिभाषा, संरचना, उत्पत्तिसिद्धान्तः, वैशिष्ट्यानि, प्रकाराः, मूलतत्त्वानि	१५
२	भाषाविज्ञानम् - परिभाषा, उपयोगिता, इतिहासः, अध्ययनदिशः, ध्वनिपरिवर्तनम्, रूपविज्ञानम्	१५
३	विश्वभाषाणां वर्गीकरणम्	१५
४	अर्थविज्ञानम्	१५

संदर्भग्रंथसूची –

१. भाषा विज्ञान एवं भाषा शास्त्र - डॉ.कपिलदेव द्विवेदी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी-२०१२
२. भाषा विज्ञान - डॉ. राजेश श्रीवास्तव शंवर, कैलाश पुस्तक सदन, भोपाल
३. भाषा विज्ञान - डॉ. भोलानाथ तिवारी, किताब महाल प्रायव्हेट लिमिटेड, प्रयागराज
४. भाषा विज्ञान – डॉ.चक्रधर कर्नाटक, चौखंबा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी

छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

- प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (द्वितीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (तृतीयः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)
- (चतुर्थः पाठ्यांशः)
- प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)
- प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । (०८)
- प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत। (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	III SEMESTER / तृतीयं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-RP-3T6		Research Project
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	Third Semester
१	Research Methodology & Writing Synopsis (Related Project)	

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. समाजशास्त्रीय संशोधन तत्वे व पद्धती - रा. ना. घाटोळे
२. Research Methology in Sanskrit Rashtriya Sanskrit Sansthan, Delhi
३. The Elements of Research Methodology in Sanskrit - Keshabachandra Das.,
CHAUKHAMBHA Publication. Varanasi
४. Methodology in Indological Research - Shrimannaragan Murthi, Bharatiya
Vidya Prakashan, Delhi.
५. Indian Textual Criticism - Dr. Katra By K. A. Trivedi.
६. शैक्षणिक संशोधन पद्धती - वि. रा. भिंताडे, नूतन प्रकाशन नागपूर,
७. संशोधन पद्धती प्रक्रिया अंतरंग - दु. का. संत

एम.ए. द्वितीयवर्षम् चतुर्थसत्रम् प्रश्नपत्राणि १ तः ६पर्यन्तानि

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-4T1SS		नाट्यशास्त्रम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	भरतमुनि विरचितं नाट्यशास्त्रम् - अध्यायः १ नाट्योत्पत्तिः	१५
२	भरतमुनि विरचितं नाट्यशास्त्रम् - अध्यायः २ मण्डपविधानः	१५
३	भरतमुनि विरचितं नाट्यशास्त्रम् - अध्यायः ६ रसः	१५
४	भरतमुनि विरचितं नाट्यशास्त्रम् - अध्यायः ७ भावः	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. नाट्यशास्त्र का इतिहास - डॉ. पारसनाथ द्विवेदी, सम्पूर्णानंद संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी
२. नाट्यशास्त्रम् - डॉ. पारसनाथ द्विवेदी, सम्पूर्णानंद संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी
३. नाट्यशास्त्रम् - पं. बाबूलाल शुक्ल शास्त्री, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, वाराणसी
४. रस-भाव-विचार - डॉ. र. पं. कंगले, महाराष्ट्र राज्य साहित्य-संस्कृती मंडळ, मुंबई
५. हिंदी नाट्यशास्त्र - बाबूलाल शुक्ल शास्त्री, चौखम्बा पब्लिकेशन, वाराणसी
६. नाट्यशास्त्र - प्रो. ब्रजमोहन चतुर्वेदी, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
७. भारतीय नाट्यशास्त्र - कु. गोदावरी वासुदेव केतकर, प्रकाशक रा. वासुदेव परशुराम केतकर, आर्यभूषण छापखाना पुणे

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्ण टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न २ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ३ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

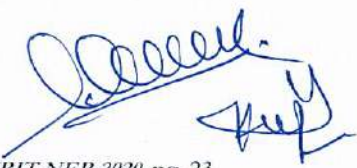
(०८)

प्रश्न ४ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M 4T2SS		श्रीशिवभारतम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यान-संख्या
१	श्रीशिवभारतम् - अध्यायाः ६, ७, १०	१५
२	श्रीशिवभारतम् - अध्यायाः १४, २१, २२	१५
३	श्रीशिवभारतम् - अध्यायाः २३, २४, २६	१५
४	श्रीशिवभारतम् - अध्यायाः २९, ३०, ३२	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. श्रीशिवभारतम् - सदाशिव महादेव दिवेकर भारत-इतिहास संशोधन मंडळ, पुणे
२. श्रीशिवभारतम् - पुरुषोत्तमशास्त्री रानडे व वासुदेवशास्त्री मराठे आनन्दाश्रमसंस्कृतग्रन्थावली, पुणे
३. श्रीशिवभारत - मराठी संस्करण, नचिकेत प्रकाशन २०१६

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

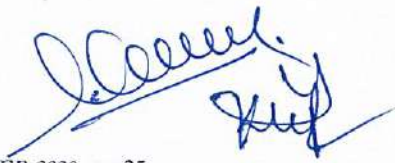
(०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत। (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-M-4T3SS		काव्यमीमांसा
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	राजशेखराचार्यस्य व्यक्तित्वं कृतित्वं ग्रन्थसम्पत् च	१५
२	राजशेखराचार्यविरचिता काव्यमीमांसा अध्यायाः १ तः ६ पर्यन्तम्	१५
३	राजशेखराचार्यविरचिता काव्यमीमांसा अध्यायाः ७ तः १२ पर्यन्तम्	१५
४	राजशेखराचार्यविरचिता काव्यमीमांसा अध्यायाः १३ तः १८ पर्यन्तम्	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. संस्कृत साहित्य का इतिहास - पं. बलदेव उपाध्याय
२. संस्कृत साहित्य का इतिहास - डॉ. वाचस्पती गैरोला
३. संस्कृत साहित्य का इतिहास - लौकिक खण्ड डॉ. प्रीतिप्रभा गोयल जयपुर राजस्थान
४. संस्कृत आलोचना - पं बलदेव उपाध्याय, आलोक प्रकाशन, बीकानेर
५. काव्यमीमांसा - डॉ. गंगासागर राय, चौखम्बा विद्याभवन वाराणसी, २००७
६. काव्यमीमांसा - डॉ. श्रीकृष्णमणि त्रिपाठी, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी, १९७७

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । / ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

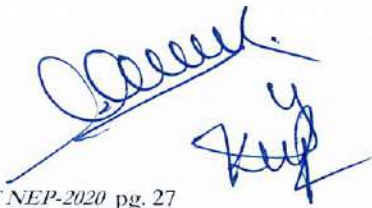
(०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । / ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत। (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीय वर्षम्	IV SEMESTER चतुर्थ सत्रम्
PAPER CODE: MSAN-M-4TIBD		योगसूत्रम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	समाधिपादः	१५
२	साधनपादः	१५
३	विभूतिपादः	१५
४	कैवल्यपादः	१५

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. पातंजल योगसूत्र, संपा. बलराम सदाशिव अग्निहोत्री, प्रवीण प्रकाशन, औंध पुणे – २०००
२. योगसूत्रम् (षट्टीकोपेतम्), संपा. दुण्डिराज शास्त्री, चौखम्भा संस्कृत संस्थान् वाराणसी – २००९
३. पातंजलदर्शनम्, संपा. गोस्वामी दामोदर शास्त्री (तृ.स.) चौखम्बा संस्कृत भवन, वाराणसी – २०१८
४. भारतीय मानसशास्त्र अथवा सार्थ आणि सविवरण पातंजल योगदर्शन, कृष्णाजी केशव कोल्हटकर, आदित्य प्रतिष्ठान कर्वेनगर – पुणे – २०१०
५. भारतीय दर्शन, बलदेव उपाध्याय, शारदा मंदिर – वाराणसी – २०१६
६. योगतत्त्वविमर्श, गायत्री मिश्रा, पद्मजा प्रकाशन इलाहबाद – २०१२
७. योगरत्नाकर, स्वामी अनन्त भारती, स्वामी केशवानंद योग संस्थान, दिल्ली - १९९३
८. योगासारसंग्रह, स्वामी सनातनदेव, मोतीलाल बनारसीदास वाराणसी – सं. २०१४

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER चतुर्थ सत्रम्
PAPER CODE: MSAN-M-4T2BD		तत्त्वार्थसूत्रम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	तत्त्वार्थसूत्रम् अध्यायः १	१५
२	तत्त्वार्थसूत्रम् अध्यायः २	१५
३	तत्त्वार्थसूत्रम् अध्यायौ ५ एवम् ६	१५
४	तत्त्वार्थसूत्रम् अध्यायौ ७, ८ एवम् ९	१५

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. तत्त्वार्थसूत्र – सम्पा. पं. कैलाशचन्द्र शास्त्री, जैन विद्यापीठ, सागर (म.प्र.)
 २. मोक्षशास्त्र अर्थात् तत्त्वार्थसूत्र – सम्पा. पं. परमेष्ठीदास न्यायतिर्थ, मुंबई
 ३. भारतीय दर्शन, बलदेव उपाध्याय, शारदा मंदिर – वाराणसी – २०१६
 ४. भारतीय तत्त्वज्ञानाचा बृहद् इतिहास-डॉ. गजानन नारायण जोशी, सारस्वत प्रकाशन, पुणे २
 ५. भारतीयदर्शन - डॉ. बलदेव उपाध्याय, चौखम्बा प्रकाशन, दिल्ली.
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीय वर्षम्	IV SEMESTER चतुर्थ सत्रम्
PAPER CODE: MSAN-M-4T3BD		ब्रह्मसूत्रशांकरभाष्यम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	उपोद्धातः	१५
२	अथातो ब्रह्मजिज्ञासा	१५
३	जन्माद्यस्य यतः	१५
४	शास्त्रयोनित्वात्	१५

सन्दर्भग्रन्थसूची

१. वेदान्तपरिभाषालघुकोश, पं.द.वा. जोग, सदाशिव पेठ पुणे
२. ब्रह्मसूत्रशांकरभाष्य, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी.
३. ब्रह्मसूत्रशांकरभाष्य, वासुदेवशास्त्री अभ्यंकर,, सदाशिव पेठ, पुणे
४. भारतीय तत्त्वज्ञान-श्रीनिवास दीक्षित, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
५. भारतीयदर्शन - डॉ. बलदेव उपाध्याय, चौखम्बा प्रकाशन, दिल्ली.

- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्

(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न १ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न २ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । / चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ३ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत ।

(०८)

प्रश्न ४ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत ।

(०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-4T5 (A)		संस्कृतसमीक्षाशास्त्रम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	समीक्षाशास्त्रस्य आचार्याः, तेषां व्यक्तित्वं कृतित्वं च ।	१५
२	रससम्प्रदायः अलङ्कारसम्प्रदायः	१५
३	रीतिसम्प्रदायः, ध्वनिसम्प्रदायः	१५
४	वक्रोक्तिसम्प्रदायः औचित्यसम्प्रदायः	१५

सन्दर्भग्रन्थाः

१. समीक्षाशास्त्रम् - पं. सीताराम चतुर्वेदी, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी,
२. संस्कृत साहित्य का इतिहास - डॉ. प्रीतिप्रभा गोयल, जयपुर २०१६
३. नाट्यशास्त्र का इतिहास - डॉ. पारसनाथ द्विवेदी, सम्पूर्णानन्द संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी -स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं/ ससंदर्भं स्पष्टीकरणं लिखत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) १. द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (व) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं/ ससंदर्भं स्पष्टीकरणं लिखत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-4T5 (B)		संस्कृत-शास्त्र-परिचय, कौटिलीय-अर्थशास्त्रं च
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	बृहत्संहिता अध्यायाः ५२, ५३	१५
२	बृहत्संहिता अध्यायाः ५४, ५५	१५
३	कौटिलीयम् अर्थशास्त्रम् - अधिकरणम् १	१५
४	कौटिलीयम् अर्थशास्त्रम् - १०, ११, १२	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. बराहमिहिरविरचिता - बृहत्संहिता, पं. अच्युतानन्द झा, चौखंबा विद्याभवन, वाराणसी
२. बृहत्संहिता - डॉ. सुरेशचंद्र मिश्रा, रंजन पब्लिकेशन २०१९
३. कौटिलीय अर्थशास्त्र - मराठी भाषांतर, प्रा. र. पं. कंगले, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, २०११
४. कौटिलीय अर्थशास्त्र - गणपती शास्त्री, भारतीय विद्या प्रकाशन, नई दिल्ली
५. कौटिलीय अर्थशास्त्र - वाचस्पती गैरोला, चौखंबा प्रकाशन
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी
स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

प्रश्न ४ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । (०८)

प्रश्नः ५ उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत । (अष्टौ प्रश्नाः) (१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-E-4T5 (C)		भासनाटकत्रयम्
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	No of lectures / व्याख्यानसंख्या
१	महाकविभासः, नाटकचक्रपरिचयः	१५
२	ऊरुभङ्गम्	१५
३	कर्णभारम्	१५
४	मध्यमव्यायोगः	१५

संदर्भग्रन्थसूची -

१. भासनाटकचक्रम् - पं. बलदेव उपाध्याय, चौखम्बा संस्कृत सीरीज ऑफिस वाराणसी
२. भासनाटकचक्रम् - सुधाकर मालवीय, कृष्णदास अकादमी, वाराणसी
- छात्राणां कृते महत्त्वपूर्णा टिप्पणी - स्वीकृतमाध्यमेन उत्तराणि लिखत ।

प्रश्नपत्रप्रारूपम्
(प्रथमः पाठ्यांशः)

प्रश्न १ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न १ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / द्वयोः ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(द्वितीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न २ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न २ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः सप्रकरणं स्पष्टीकरणं कुरुत / द्वयोः ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(तृतीयः पाठ्यांशः)

प्रश्न ३ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ३ (ब) चतुर्षु कयोरपि द्वयोः टिप्पणीं लिखत / द्वयोः ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत । (०८)

(चतुर्थः पाठ्यांशः)

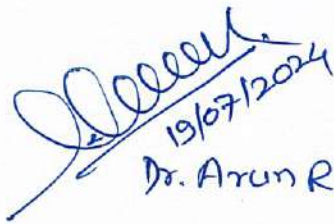
प्रश्न ४ (अ) द्वयोः कस्यचिद् एकस्य उत्तरं लिखत । (०८)

प्रश्न ४ (ब) चतुर्षु टिप्पणीद्वयं लिखत । (०८)

प्रश्नः ५ (अ) उचितं विकल्पं चित्वा उत्तरं लिखत। (अष्टौ प्रश्नाः)

(१६)

M.A. SANSKRIT	II YEAR / द्वितीयं वर्षम्	IV SEMESTER / चतुर्थं सत्रम्
PAPER CODE : MSAN-RP-4T6		Research Project
Units / पाठ्यांशक्रमाङ्काः	Topic / पाठ्यांशः	Fourth Semester
१	Writing a Research Project	

19/07/2024

Dr. Arun R. Pawar

Dr. Vinay Kumar
19/07/2024

